

והוא הדין לכיס של זב. מאחר וכל מטרת הכיס לאצולי מטינוף לא חשיב דרך הוצאה.

ודחינן: מי דמי כיס של זב לכפית הקערה? התם בהכשר, לא קא בעי להו להני משקין, אלא רצונו רק בהרחקתם על ידי כפית הקערה. ונהי דכפיית הקערה חשיבא ליה, אין הכשר האוכלין תלוי בה, אלא במשקין עצמם. והם לא חשובים אצלו לקבלם. אבל הכא בהוצאה, בעינן שיהיה הדבר שמוציאו חשוב אצלו. ועל הוצאת הכיס מחייבים אותו ולא על הזוב. והא קא בעי להו להאי כיס, לקבולי ביה זיבה! ואף דאינה אלא להצילו מטינוף, הוצאה חשובה היא.

הא לא דמי הוצאת כיס של זב אלא להא דתנן בסיפא [למשנה שלאחר ההיא דלעיל].

דתנן התם: עריבה שנתנה על הכותל בכדי שירד דלף הגשמים לתוכה — מים הניתזין ממנה, והנצפין וגולשים מתוכה לחוץ — בית שמאי אומרים: הריהם ב"כי יותן, ובית הלל אומרים: אינן ב"כי יותן! ומשמע, שהמים שבתוכה, לכולי עלמא הרי זה ב"כי יותן! ואף על גב דאין עושה כן אלא לאצולי הכותל מטינוף, כיון שלא כפה את הקערה על פיה אלא הניחה באופן שיפלו המים בחללה, גלי דעתיה שרוצה בקבלת המים בתוך הכלי, והיא לרצונו.

והוא הדין להוצאת כיס של זב. דאף דזיבה עצמה לא ניחא ליה, ולא צריך לכיס אלא בשביל לאצולי מטינוף, מכל מקום חשוב הוא אצלו. הלכך דרך הוצאה היא.

אלא אביי ורבא דאמרי תרוייהו ביישוב הסתירה שבין שתי הברייתות דלעיל: לא קשיא. הא דקתני "אם יצא [הזב בכיסו] חייב

ושוב מקשינן: והא מיבעיא ליה לכיס כדי שלא יטנפו כליו בזוב, ומשום זה יחשב לדרך הוצאה ויתחייב?

אמר רב זירא: האי תנא דפטר, הוא דאמר: כל לאצולי מטינוף לא קא חשיב ליה לדרך הוצאה!

וכהא דתנן: [אין האוכלין מקבלים טומאה אלא כשהוכשרו לטומאה על ידי שיתנו עליהם משקין, כדכתיב "כי יתן מים על זרע וגו'". וכיון דכתיב "יתן" בכתיב חסר, דמשמע דבעינן שיתן הבעלים בעצמו את המים על האוכל, וקרינן "יותן", דמשמע אף כשניתנו המים מעצמם, דרשינן תרוויהו. דלעולם אף ב"כי יותן" מוכשרים, אלא דבעינן "כי יותן" דומיא ד"כי יתן". מה "כי יתן" ניחא ליה לנותן בנתינה, אף "כי יותן" מעצמו, מכשיר דוקא היכא דניחא ליה לבעלים במשקים אלו. ואין צריך שנפילת המים על האוכלין תהיה לרצונו, אלא סגי אם מתחלה הראה בדעתו שצריך למשקין אלו].

הכופה קערה על הכותל על פיה, וירדו עליה גשמים ונפלו ממנה על האוכלין — אם הניחה שם בשביל שתודח הקערה במי הגשמים, הרי זה ב"כי יותן! ומכשירים הגשמים את האוכלין, שהרי משקין אלו לרצונו הם.

אבל אם הניחה בשביל להרחיק את הגשמים שלא ילקה הכותל מחמתם, אינו ב"כי יותן! שהרי אין המשקין לרצונו, ואין צריך להם. ואף על פי שניחא ליה בנפילת המים רחוק מן הכותל, כיון שאינו אלא משום לאצולי מטינוף לא חשיב ניחותא.

בערב שבת עם חשיכה: ולא חיישינן בהו שמא ישכח ויוציאם לאחר חשיכה.⁽²⁾

והוינן בה: מאי טעמא דלא חיישינן בהו להכי?

ומשנינן: כיון דאמר רבה בר רב הונא: חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה: כדי שלא יסיח דעתו מהם.

וילפינן לה בקל וחומר מציין. מנה ציין שאין בו אלא אזכרה אחת של שם ה', אמרה בו תורה "והיה על מצחו תמיד", וקרא יתירה הוא, דהא כבר כתיב ברישא דקרא "והיה על מצח אהרון", אלא בא ללמד, שלא יסיח הכהן הגדול דעתו ממנו — תפילין שיש בהן אזכרות הרבה, על אחת כמה וכמה שלא יסיח את דעתו מהן! ועל ידי שממשמש בהם בכל שעה, זוכרן.

הלכך, כיון שממשמש בהם בכל שעה מידבר דכירי להו: ואין לחוש שמא ישכח

חטאת", בשיטת רבי יהודה היא. והא דקתני "ואם יצא, פטור אבל אסור", שיטת רבי שמעון היא.

דפליגי לקמן צ"ג: במוציא את המת במטה לרשות הרבים, שהיא מלאכה שאין צריכה לגופה. שהרי אין לו חפץ בעיקר תכלית ההוצאה. ואדרבה, רצונו שלא יהיה לו מת ולא יבוא לו כלל צורך במלאכה זו. ורק בדיעבד יש לו עתה הכרח לסלק המת מלפניו.⁽¹⁾ ואפילו הכי מחייב בה רבי יהודה. אבל רבי שמעון פוטר בה, משום דלא מיקרי "מלאכת מחשבת".

וכן הוצאת כיס של זב היא מלאכה שאין צריכה לגופה. שהרי ברצונו לא היתה באה לו הזיבה כלל. אלא דאחר שבאה, צריך הוא לכיס להגן על בגדיו. לפיכך, לרבי יהודה חייב חטאת, ולרבי שמעון פטור אבל אסור מדרבנן.

תני רבי רבי ישמעאל: יוצא אדם בתפילין

והקשה הר"ן דכיון דאף בשבת אינו אלא גזירה מאי סלקא דעתך דנגזור בהם בערב שבת עם חשיכה שמא יצא בהם בשבת? והא לרבא (לעיל י"א:) לא עבדינן גזירה לגזירה. ותירץ, דשאני תפילין שטורח הוא לחולצן, ואי לא נאסור לצאת בהם סמוך לחשיכה קרוב לודאי שיצא בהם בשבת.

עוד תירוץ הביא בזה משם הרא"ה, שאם יהיה קשור בתפילין סמוך לחשיכה והוא ברשות הרבים, לא יוכל לחולצן, שמשום קדושתן לא יוכל להשליכן ברשות הרבים, ויעבור בודאי על הגזירה של הוצאת תפילין בשבת.

1. כן פירש רש"י. אבל בתוספות לקמן צ"ד. מבואר דגדר "מלאכה שאין צריך לגופה" הוא, כל שעושה המלאכה שלא לאותה תכלית שנעשתה במשכן אלא לתכלית אחרת. כי הצורך שלשמו נעשתה המלאכה במשכן הוא גוף המלאכה ושורשה. ותכלית מלאכת הוצאה במשכן היתה בשביל הצורך שהיה להם בחפצים שהוציאו. ואילו הוצאת מת וכיס של זב, אינם משום צורך בגופם.

2. ואף דאין איסור דאורייתא בהוצאתם ובהעברתם ד' אמות ברשות הרבים דהא דרך מלבוש הם, גזרינן בהם שמא תפסק רצועתם או שיצטרך לחולצן ויעבירם ד' אמות ברשות הרבים כשהם בידו.

מהם ויצא עמם בשבת.

תניא: חנניא אומר: חייב אדם למשמש בכגודו ערב שבת עם השיכה! בשביל לבודקו שלא יהיה כרוך בו שום דבר, פן יוציאנו בשבת.

אמר רב יוסף: הא דחנניא, הלכתא רבתא היא לשבת! שעל ידו האדם ניצל מאיסור הוצאה.

שנינו במתניתין: **לא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר!**

איבעיא להו: האם כל דין שנשה בפני עצמו, והא דקתני "לא יפלה את כליו" לא קאי אאור הנר, אלא אפילו ביום אסור? וגזרו בו חכמים משום דחיישינן שמא יהרוג כינה ויעבור על איסור תורה, ומשנתנו כשיטת רבי אליעזר היא.

דתניא: אמר רבי אליעזר החורג כינה בשבת כאילו חורג בריה גדולה כגמל!⁽³⁾ והא דקתני "ולא יקרא לאור הנר", גזירה אחרת היא, משום דחיישינן שמא יטה את הנר.

או דלמא, גזירה אחת היא ותרווייהו משום שמא יטה. והא ד"לא יפלה את כליו" קאי נמי על אור הנר. אבל ביום מותר לעשות כן.

ופשטינן: תא שמע: אין פולין ואין קורין

לאור הנר! דמשמע דתרווייהו אסורין דוקא לאור הנר.

ודחינן: מי אלימא ברייתא ממתניתין לפשוט ממנה? והא כמו שאת המשנה אפשר לפרש, ד"לא יפלה" גזירה בפני עצמה היא ולא קאי על אור הנר, כמו כן יש לפרש את הברייתא.⁽⁴⁾

ותו פשטינן: תא שמע: אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר! אלו מן החלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון.

שמע מינה דתרווייהו, בין להפלות ובין לקרות, אין איסורם אלא לאור הנר, שמא יטה.

ומסקינן: שמע מינה!

אמר רב יהודה אמר שמואל: אפילו להבחין בין כגודי אשתו לאור הנר — אסור!⁽⁵⁾ דגם בזה יש לחוש שמא יטה.

אמר רבא: לא אמרין כן אלא בכגדים דבני מחוזא! שמפונקים הם ואינם אנשי עמל, ולכן בגדיהם רחבים ודומים לכגדי אשה. וצריך עיון מדוקדק להבחין ביניהם. הלכך איכא למיחש בהו שמא יטה.

אבל דבני חקליתא שעוסקים במלאכה בשדות, ומשום זה שרוולי בגדיהם צרים,

דגזירה אחת היא. ועוד יש לומר דלישנא ד"אין פולין ואין קורין" משמע יותר כפיסקא אחת, מאשר לישנא ד"אסור להפלות ואסור לקרות" דקתני במתניתין. תוספות.

5. ומכאן נראה דאסור להבחין בין בגדיו לכגדי חבירו לאור הנר. תוספות.

3. אבל חכמים פליגי עליו. ומבואר טעמם לקמן ק"ו. דהוא משום שאינה פרה ורבה. ולא דמיא לאילים מאדמים שבמשכן, שמהם ילפינן לכל עיקר מלאכת נטילת נשמה, שהם פרים ורבים.

4. ודעת הפושט היתה, דמברייתא יותר מוכח דחד גזירה היא, משום דדרכה לפרש יותר. ואם קיצרה ונקטה לתרווייהו בחדא מחתא, משמע

מדאורייתא פטור עליה. הלכך לא גזרינן לאסור מלילה אטו הריגה.

אבא שאול אומר: נוטל את הכינה וזורק אותה, ובלבד שלא ימלול אותה! לפי שהריגת כינה אסורה מדאורייתא, ואסור למוללה שמא יבוא להורגה.⁽⁶⁾

אמר רב הונא: הלכה כתנא קמא שמולל וזורק. וזהו כבודו של אדם לבער כך כינים, ואפילו בחול! ולא להורגם.

רבה מקטע להו לכינים והורגן אף בשבת.⁽⁷⁾ ואף רב ששת מקטע להו בשבת. דסבירא להו כבית הלל דלקמן.

רבא שדי להו לכינים לקנא דמיא [ספל מיס] בשביל שימותו. ולא היה הורגם באצבעותיו. שאין זה דרך כבוד.⁽⁸⁾

אמר להו רב נחמן לבנתיה: קטולין [הורגנה] את הכינים אף בשבת, ואשמעינן לי קלא דמסנוותי [של שונאי] כשמתים.⁽⁹⁾

תניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין הורגין את המאכזלת [כינה] בשבת — דברי בית שמאי. ובית הלל מתירין.

מידע ידעי להבחין בין בגדיהם לבגדי נשותיהם בנקל, ואין לחשוש בהם להטיית הנר.

ורבני מחוזא נמי, לא אמרן לאסור להבחין בהם לאור הנר, אלא להבחין בין בגדיהם לבגדי נשותיהם דהן זקנות. שהם צרים קצת ודומים לבגדי אנשים המפונקים שרחבים קצת יותר מבגדי אנשים אחרים. אבל היכא דנשותיהם ילדות, שבגדיהן רחבים הרבה, לא דומים הם אפילו לבגדי אנשים מפונקים, ומידע ידעי להבחין בהם, ושוב ליכא למיחש בהו שמא יטה.

תנו רבנן: אין פולין [בחול] את הבגדים מכינים ברשות הרבים, מפני הכבוד של העוברים ושבים! שדבר זה מאוס עליהם.

כיוצא בו אמר רבי יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה: אין עושין אפיקטויזין [שתית משקה המביא להקאת האוכל] ברשות הרבים מפני הכבוד! שאף זה מאוס על הרבים.

תנו רבנן: המפלה את כליו בשבת מולל [מועך בין אצבעותיו] את הכינה בשביל להחליש את כוחה שלא תחזור אליו, וזורק אותה. ובלבד שלא יהרוג אותה. משום שהריגת כינה אסורה משום שבות. אבל

6. אבל לא אסר לפלות בלבד. ואף דלעיל

8. כן כתב השפת אמת. ועיין שם שתמה על המגן אברהם בסימן שט"ז, שמשמע ממנו דמשום איסור שבת עביד כן.

9. כלומר, דרך נקמה הירגום. ורצה רב נחמן להשמיענו, דאף דהריגת בעל חי בשבת דרך נקמה, מלאכה שצריכה לגופה היא, ואיסורה

מבואר דלרבי אליעזר דאית ליה דההורג כינה חייב, אסרינן אף לפלות, אבא שאול לא סבר הכי. תוספות בדעת רש"י. ועוד פירשו דאף לאבא שאול אסור להרוג כינה רק משום שבות, ואפילו הכי אסר מלילה אטו הריגה. ולא חשיב כגזירה לגזירה, משום דכולה חדא גזירה.

7. כן כתב רש"י. אבל הביאו התוספות בשם

ורבי מאיר אומר: אומרים לו לחולה: יכולה היא השבת שתרחם ותביא לך רפואה, אם תכבדה ולא תצטער בה! ואף שלא הותר בה לבקש רחמים עליך, אינה מונעת את רפואתך, אלא אדרבה, מועלת היא אף בלא תפלה. [מהרש"א].

רבי יהודה אומר: אומרים לו לחולה: יב-ב המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל!

רבי יוסי אומר: המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל!⁽¹⁾ שמתוך שכוללו עם האחרים, תפלתו נשמעת יותר בזכות הרבים.

שבנא איש ירושלים בבואו לבקר את החולה בשבת — בכניסתו היה אומר: שלום! וביציאתו היה אומר: שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא, ורחמינו של הקדוש ברוך הוא מרובין להביא לך רפואה אף בלי זעקתנו, ושבתו [נוחו בשבתכם] לשלום!

והוינן: כמאן מכל הני תנאי אזלא הא דאמר רבי חנינא: מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל כשמתפלל עליו, [בשביל שיתרפא בזכות הרבים]!?

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי שמעון בן גמליאל: אין משרכין את התינוקות בשבת בכדי לארם אותם, ולא מתעסקים את [עם] התינוק לשכור לו מלמד ללמדו ספר, ואף לא ללמדו אומנות! משום דכתיב "וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד, וכבודתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר". שלא יהיו חפציך של שבת כחפציך של חול.

ואין מנחמין את האבלים בשבת. ואין מבקרים חולים בשבת! שדברים אלו מביאים לידי צער, שמשתף את עצמו עם המצטערים, ומבטל עונג שבת — דברי בית שמאי.

ובית הלל מתירין בכל אלו! בשידוך התינוקות וללמדם ספר או אומנות משום שדברי מצוה הם, ודוקא חפציך אסורים ולא חפצי שמים [לקמן ק"ג]. וביקור חולים וניחום אבלים מותרים, משום שגמילות חסד הם, שמקלים מצער החולה והאבל [ערוך השלחן, סימן רפ"ז סעיף א"].

תנו רבנן: הנכנס לבקר את החולה בשבת, אומר לו: שבת היא שמונעת אותנו מלזעוק לרפואתך,⁽¹⁰⁾ זככל זאת הרפואה קרובה לבא! משום שצריך להרחיב דעתם בתנחומים, כדי שלא יצטערו.⁽¹¹⁾

סק"ג.

מדאורייתא, אפילו בהכי בכינה מותר, דהלכה כבית הלל דאין בה משום נטילת נשמה.

1. ולא פליגי רבי יהודה ורבי יוסי על כל התנאים לעיל דאמרי שאסור לזעוק אל החולה בשבת, אלא דלשון זה לא משתמע כתפלה, משום שמדבר אל החולה ולא פונה אל הקדוש ברוך הוא. מהרש"א.

10. שאסור לבקש רחמים בשבת על החולה, משום שעל ידי כן מתעורר בכי וצער. ר"ן.

11. וכן בניחום אבלים אומר: שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא! משנה ברורה סימן רפ"ז